

Notat

Til	Kunnskapsdepartementet
Fra	Hovedorganisasjonen Virke
Dato	30.05.2018
Sak	Innspill til kompetansereform

Vi viser til invitasjonen fra departementet om å komme med skriftlig innspill til utvikling av tiltak i en kompetansereform.

Treparts bransjeprogram

Virke har ved tidligere støttet initiativet til å opprette bransjeprogram som et virkemiddel for styrking av livslang læring og utvikling av et bedre samspill mellom virksomheter og utdanningsinstitusjoner.

Tjenestenæringene spiller en stadig viktigere rolle både for verdiskaping og sysselsetting. Vi ser en høy omstillingstakt og at flere næringer/bransjer har tatt tak i sitt eget kompetansebehov på egenhånd. I tjenestenæringene finner vi også et arbeidsmarked for de med liten formell utdanning. Dette er en gruppe vi vet kan ha en usikker tilknytning til arbeidslivet hvis de ikke får mulighet til relevant utvikling av kompetanse. I arbeidet med den nasjonale kompetansepoltiske strategien er det pekt på betydningen av den norske modellen som en positiv ramme for arbeidet med kompetanseutvikling i arbeidslivet. Virke ser derfor også en sammenheng mellom bransjeprogrammene og en styrking av organisasjonsgraden i tjenestenæringene.

I vår forståelse av regjeringens intensjon med bransjeprogrammene tenker vi at både næringer med underliggende bransjer og enkeltbransjer kan være aktuelle.

For Virke er handelsnæringen og treningsbransjen de to mest aktuelle for et slikt program.

I begge medlemsgrupperinger har vi kommet langt med å utvikle kompetansestandarder for å sikre en mer strategisk kompetanseutvikling og større bevissthet om kompetansebehovene i ulike roller og funksjoner.

Vi mener en forutsetning for et vellykket program for etter- og videreutdanning er at bransjen har en klar forståelse selv av kompetansebehovet og kan legge premissene for innholdet i etter- og videreutdanningen.

Handel

Handelsnæringen sysselsetter ca. 370.000. Virke har 14.600 virksomheter innen handel som medlemmer. Virke har hatt et tett samarbeid med LO/Handel og Kontor om [nytt fagbrev i handel](#), Fafo-rapport om [«Internopplæring i varehandel»](#) og [«Balansekunst – hvordan beskrive kompetanse som bygges opp i arbeidslivet»](#).

Virke ønsker et trepartsprogram som konsentrerer seg om å utvikle etter- og videreutdanning for ansatte i handel slik at de kan være med å utvikle bærekraftig handel og mestre miljø- og klimautfordringene på egen arbeidsplass. NIFU laget et arbeidsnotat for Virke i 2013 om [«Grønn kompetanse i tjenesteyting»](#). Vi har sammen med LO og HK utarbeidet en «VEILEDER FOR MILJØ OG KLIMA I HANDELEN». Det vi trenger er et kompetanseprogram som er tilpasset de ulike rollene og funksjonene i handel slik at kunnskap og initiativ kan omsettes til kompetanse hos de ansatte. I et slikt kompetanseprogram tror vi det er nødvendig å involvere utdanningsinstitusjoner innen høyere utdanning, fagskoleutdanning og videregående opplæring. I

t tillegg må det bygges opp et bredt grunnleggende kompetanseprogram for alle som kan tilbys på arbeidsplassen gjennom internopplæring.

For å målrette programmet best mulig, foreslår vi å ha to delprogrammer under en felles paraply: Ett delprogram for faghandel og ett delprogram for dagligvare. Grunnen til dette er delvis behovet for ulike produktkunnskap, men enda viktigere er forskjellen i organiseringen. I dagligvare er så godt som alle enkeltvirksomheter knyttet til et konsern som tar hånd om blant annet tilrettelegging av opplæring. I faghandelen har vi en stor grad av selvstendige små virksomheter med eget ansvar for kompetanseutvikling. Det kreves derfor en ganske ulike tilnærming og tilrettelegging av samarbeid mellom bransjer og utdanningstilbydere innenfor faghandel og dagligvare.

Trening

Virke Trening gir stemme til 400 treningssentre med nærmere 600 000 medlemmer. Alle organiserte treningssentre er medlemmer i Virke Trening. Det er lav organisasjonsgrad på arbeidstakersiden, men det er organiserte ansatte i Sats/Elexia som er den største aktøren.

Treningsbransjen har arbeidet med å styrke kompetansearbeidet, og et eget kompetanseutvalg publiserte i 2016: [«Et kompetanseløft i treningssenterbransjen»](#). På bakgrunn av dette arbeidet har bransjen innledet en samarbeidsprosess med aktuelle utdanningstilbydere innen høyere utdanning og fagskoleutdanning for å tilpasse relevante utdanningsprogram slik at de treffer bransjestandarden.

Vi mener et bransjeprogram vil være med å styrke dette samarbeidet på to måter:

- Utvikle felles forståelse av kompetansestandard for trenere på treningssentre og lage felles læringsutbyttebeskrivelser. Bransjen har utarbeidet læringsutbyttebeskrivelser for kompetansestandard, mens utdanningsinstitusjonene har ulike typer utdanningstilbud med sine egne læringsutbyttebeskrivelser.
- Lage i fellesskap et system for realkompetansevurdering. Mange jobber som trenere på treningssentre og har mye erfaring som ikke er dokumentert gjennom formell utdanning. Det er derfor viktig å utvikle et hensiktsmessig system for vurdering av realkompetanse og tilpasse etter- og videreutdanningen individuelt.

Kompetansestandard for trenere i treningssentre kan fungere som referansepunkt i en karrierestige. Standarden er noe en kan utvikle kompetansen sin mot, samtidig som den er en minimumsstandard det kan bygges videre på for eksempel med spesialiseringer på ulike sykdommer eller funksjonshemminger.

Virke ønsker å prøve ut om nettopp et treparts bransjeprogram kan være med å styrke organisasjonsgraden i bransjen, både på arbeidsgiver og arbeidstakersiden. Vi tror også at det å synliggjøre det systematiske arbeidet med kompetanse som nå gjøres av treningsbransjen selv og sette det inn i et strukturert trepartssamarbeid, vil kunne ha flere positive samfunns effekter.

Utvikling av fleksibel videreutdanning i digital kompetanse

Virke har følgende innspill til hvordan dette tiltaket kan utformes:

- Viktig å utarbeide et kunnskapsgrunnlag før en beslutter videreutdanningstilbud. Kunnskapsgrunnlaget må beskrive dagens situasjon og si noe om trender og utviklingstrekk som påvirker behovet for digital kompetanse i bransjen. Kunnskapsgrunnlaget må også gi en oversikt over eksisterende tilbud og tilbydere, slik at en også kan utnytte og bygge videre på de ressursene som allerede finnes.
- Flexibiliteten må ligge i både arbeidsform og tilgjengelighet. Det er mye erfaring på dette både i arbeidslivet og blant tilbydere, så tiltaket bør fokusere på å gjøre fleksibel utdanning til «mainstream» opplæringsform som kan nyttiggjøres i alle deler av arbeidslivet. For å nå ut til alle virksomheter, bransjer og/eller regioner kan det være en god ide å opprette knutepunkt-tilbydere som får et spesielt ansvar for bransjer eller geografiske områder.
- Et videreutdanningstilbud må ikke bare ha digitale ferdigheter som mål. Kompetanse er satt sammen av kunnskap, ferdigheter og holdninger/verdier. Til sammen gir dette en nødvendig digital modenhet. Det er viktig i alle bransjer å kunne identifisere mestringsbehovet i den enkelte rolle og funksjon, og ha en bevisst holdning til at relevans for arbeidsutførelsen er et kjerneelement i den digitale kompetansen. I dette ligger også at tilbudet må treffe ulike nivåer, både for å sørge for en grunnleggende mestring, men også gi mer avansert og spesialisert digital kompetanse.
- Selv om regjeringen legger vekt på å styrke samarbeidet mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidsliv i dette tiltaket, mener vi en tradisjonell forståelse av «videreutdanning» som «poenggivende» og del av formell utdanning legger unødvendige begrensninger på både arbeidsform og innhold. Det viktigste er å få bygget opp gode samarbeidsrelasjoner hvor tilbudet i størst mulig grad styres av virksomhetenes reelle behov for kompetanse.

Virke vil peke på den åpenbare sammenhengen som kan utnyttes mellom dette tiltaket og de treparts bransjeprogrammene som skal settes i gang, for eksempel innen handel:

- Virke og Handel og Kontor har i fellesskap initiert og finansiert et litteraturstudium om «digitalisering av varehandelen». Høyskolen i Sør-Øst Norge har laget en omfattende rapport som vi mener kan legges til grunn for utviklingen av et videreutdanningstilbud i digital kompetanse innen handel. Denne rapporten lanseres juni 2018 og vi tror at rammeverket i rapporten også kan brukes i andre deler av arbeidslivet:
 - Hva er digitalisering? Det bør ligge et felles grunnlag for programmet som beskriver digitalisering som fenomen.
 - Interne og eksterne digitaliseringsmekanismer som påvirker bransjen
 - Effekter av digitalisering og effekter av videreutdanningen
- NAV innhenter i disse dager tilbud for å sette i gang en undersøkelse av «Hvordan ny teknologi påvirker kompetansebehovet i varehandelen».

Begge disse studiene vil bidra til et godt kunnskapsgrunnlag for å kunne definere behov for digital kompetanse i handel. Tiltaket om utvikling av fleksibel videreutdanning i digital kompetanse kan hjelpe til å operasjonalisere denne kunnskapen til målrettede og tilrettelagte opplæringsprogrammer.